

spektivno, ko vrsta takih zaporednih pogrešk privede do odkrite psihonevroze. V primeru, ki sem ga navedla, pa je bil zdravnikov odnos do matere veliko večjega pomena kakor nasvet oziroma prepričevanje.

Če je materi treba pomagati, da postane tolerantnejša in da se laže sprizajni s težavami svojega otroka v razvoju spričo mešanih čustev, ki jo vznemirjajo, je jasno, da morajo tisti, ki pri njih išče pomoči, biti do nje uvidelni in popustljivi.

Torej morajo oni, ki želijo materi svetovati in ji pomagati, imeti razumevanje za njeno osebnost. Podatki, iz katerih bo izhajalo to razumevanje, so koristni, če zdravnik a važnja usmerjena na tisto, kar jima mati želi pov o svojem mnenju morata zvedeti. Če se osredot h navedb, se lahko zgodi da prezremo dejanski se morda zdi, da je tisto, o čemer bi se mati r pomembno, toda če stvar premotrimo objektivn isto, kar o njej že vemo, se izkaže, da to ni sam ene osebnosti.

Tak podaljšan ra časa, kar včasih tudi je. Vendar pa kažejo izk primerov dobro porabljen čas. V primeru, ki ser bila sprva vsa pozornost posvečena samo prehr a od sebe nobena rešitev. Šele ko je mati dobil: ije vzrok svoje depresije, to je svoja čustva do klobčič odmotal.

Nekoč je bilo kaj lanko obdolžitv starse, ce z otrokom ni šlo, kot bi moralo iti. Toda ko spoznamo narodo, način, kako se ustvarjajo odnosi, tisto, kar se od njih zahteva, in pa bojzani, ki se jih lotevajo, tedaj laže uvidimo, da to ni enostavna naloga. Če jim samim kdaj pa kdaj primanjkuje moči, je naša naloga, da vidimo v njih ljudi, ki potrebujejo pomoči, ne pa, da jih obdolžujemo.

O razvezah zakonskih zvez, vzrokih in posledicah

Dr. Bronislav Skaberne

Po statističnih podatkih opažamo pri razvezah zakonskih zvez v naši državi dve značilni tendenci. Predvsem se pri nas iz leta v leto večja število zakonskih ločitev, število razvedenih zakonov, ki niso trajali niti pet let, obenem pa raste tudi število razvezanih zakonov z otroki. V Sloveniji je bilo v letih 1953 do 1955 razvezanih 62,1% zakonov z otroki. V drugih republikah je odstotek razvezanih zakonov z otroki znatno nižji ter se giblje od 47,1 % na Hrvaškem do 36,5 % v Bosni in Hercegovini, vendar pa stalno narašča tudi tu. Ti podatki nam kažejo, da so otroci čedalje manjša ovira za razvezo zakona. Še posebno velja to za Slovenijo.

Kaj so pa vzroki razvezam zakonskih zvez?

Ti vzroki so subjektivni in objektivni. To se pravi, da so v nekaterih primerih razvezam zakonskih zvez vzrok pač okolnosti, ki nastanejo zavoljo osebnega ravnanja zakoncev, v drugih primerih pa so razvezam vzrok zunanje okoliščine. Poudariti pa moramo, da je kajkrat prav težko subjektivne vzroke za razvezo zakona povsem ločiti od objektivnih vzrokov. Večkrat namreč so

ravno objektivne razmere povod, da se en zakonec nasproti drugemu obnaša tako, da pride slednjič do razveze.

Naj opozorimo tu na nekaj vzrokov, ki so po svoji naravi subjektivnega značaja.

Že pri izbiri zakonskega tovariša se dogajajo usodne napake. Res je vse manj takih zakonov, kjer bi premoženjske razmere bile odločilne za sklenitev zakonske zveze. Zato pa se danes dosti zakonskih zvez sklene prehitro, ne da bi se bodoča zakonca med seboj spoznala kaj natančneje. To ne velja samo za mlade in neizkušene zaljubljenke, marveč se tako zgodi tudi starejšim osebam. Pri hitrem sklepanju zakonov eni in drugi kaj radi spregledajo značaj svojega bodočega zakonskega tovariša, njegovo prejšnje življenje, njegove globoko ukoreninjene življenjske navade in način življenja kakor tudi njegove morebitne obveze nasproti drugim osebam (staršem in otrokom) in še marsikatero druge okoliščine. Značilno je, da okolica bodočih zakonskih tovarišev vse te okoliščine po navadi dobro pozna, medtem ko jih ona dva sama niti ne vidita in o njih niti ne razmišljata, temveč je zanju odločilno edinole njuno medsebojno nagnjenje.

Tudi primeri neiskrenosti niso redki, recimo primeri, ko pred sklenitvijo zakonske zveze drug drugemu prikrivajo posamezne okoliščine, kot je n. pr. vprašanje nedolžnosti, zatajitev kake obveznosti, n. pr. vzdrževanje nezakonskega otroka itd. Seveda pa je razumljivo, ker se tako hitro odločijo za sklenitev zakonske zveze, da večkrat o vsem tem prej niti ne utegnejo razpravljati.

Precejšnjo lahkomišelnost med bodočimi zakonci pa opažamo glede materialne podlage, ki je tudi potrebna za zakonsko skupnost. Zlasti velja to za študentske zakone. Večkrat se rado zgodi, da potem ta ali oni med njimi zanamari študij in ostaneta tako obadva brez osnovnih sredstev, ali pa eden pride na skrb drugemu, ki ima skromna sredstva za preživljanje komaj za samega sebe. Znani so tudi primeri, ko se zaljubljenca poročita, ne da bi si prej karkoli pripravila za zakonsko skupnost. Mladi zaljubljenca se kaj radi omamljajo v prepričanju, da bodo lahko dobro živeli, češ da se bodo odrekli raznim navadam, katerih pa vse dotlej niso mogli opustiti. Ne smemo zanikati, da nekaterim to resnično uspe, vendar se le prepogosto primeri, da zakonca ne moreta prebroditi težav, pa nato drug drugega dolžita prevare.

Te nevarnosti, ki smo jih spoznali pri mladih ljudeh, pa pretijo tudi starejšim osebam, če sklenejo zakonsko zvezo na hitro, ne da bi se med seboj dovolj dobro poznali. Zlasti usodno je v teh primerih, če pri svojem bodočem tovarišu premalo poznajo način njegovega življenja pa tudi njegove siceršnje navade in osebne lastnosti, ki jih pač ne morejo več spremeniti niti se ne navaditi nanje.

Zato bi se zaročenci, bodisi mladi ali stari, nikakor ne smeli vdajati varljivemu upanju, da bodo te ali one napake prešle v zakonu same po sebi in da se bosta zakonca lahko do kraja prilagodila drug drugemu. Ravno zato je treba res velike medsebojne ljubezni in tudi v zakonu samem vedno več in obojestranske ljubezni. V resnici so pa le redki tisti zakoni, kjer ljubezen v zakonu raste, nasprotno, saj z leti največkrat celo pojema, tako da vzajemna harmonija preide v golo navado, po kateri se zakonec slednjič sprijazni z zakoncem, kakršnega je v zakonu dokončno spoznal. Navadi se ga, da nazadnje upošteva njegovo individualnost in računa tudi z morebitnimi bolečinami, ki mu jih tu pa tam s svojim obnašanjem prizadene zakonski tovariš. Če bi se zakonci

tega nekoliko bolj zavedali, bi bili manjkrat razočarani in več bi bilo v njih pripravljenosti, da upoštevajo individualnost in značilnosti drug drugega. V zakonu namreč je treba veliko medsebojne potrpežljivosti, strpnosti in razumevanja. Če vsega tega ni, se zakonec kaj hitro zateče k sodišču in vloži tožbo na razvezo.

Po našem zakonu o zakonski zvezi je razveza zakona možna edinole, če je razlog zanjo utemeljen. Razen splošnega razloga zakon pozna še naslednje razloge za razvezo zakona: prešuštvo, streženje po življenju, grdo ravnanje (hude žalitve, nečastno življenje), neozdravljiva duševna bolezen, svojevolska in neutemeljena zapustitev in končno, če kateri od zakoncev izgine ali pa je zaradi nečastnega kaznivega dejanja obsojen na odvzem prostosti za več kot tri leta. V letu 1957 je bilo v Sloveniji razvezanih 1396 zakonskih zvez. Od tega je bilo 53 % primerov razvezanih iz splošnega razloga, 21,7 % zaradi prešuštva in 17,4 % zaradi grdega ravnanja. Sledijo z majhnim številom primerov razveze iz naslednjih razlogov: samovoljna in neutemeljena zapustitev (4), obsodba zaradi nečastnega kaznivega dejanja (32), izginitev (11) in neozdravljiva duševna bolezen (9). Zaradi streženja po življenju ni bil v letu 1957 razvezan noben zakon. Sploh je to najredkejši razvezni razlog.

Oglejmo si nekoliko podrobneje razvezne razloge, ki so pri nas najpogostnejši.

Splošni razvezni razlog pride v poštev v onih primerih, ko postane skupno življenje zakoncev neznošno iz razlogov, ki jih v naprej ni mogoče predvideti in določno naštet. Zakon navaja za primere takih razlogov neskladnost značajev, trajni nesporazum in nepremagljivo sovraštvo. Ti razlogi sami po sebi niso zadostni za razvezo zakona, marveč zahteva zakon poleg razloga tudi še posledico. Razlog (neskladnost značajev, trajni nesporazum ali nepremagljivo sovraštvo) mora privedi v zakonu do takih motenj, da postane skupno življenje neznošno in zato nemogoče.

Pojem značaja obsega predvsem duševne lastnosti in razpoloženja, telesna in seksualna nagnjenja in navade, rodbinsko in družbeno vzgojo, stopnjo kulture in druge značilne lastnosti neke določene osebnosti. Pri ljudeh, ki izvirajo iz različnega okolja in so bili deležni različne vzgoje, se izoblikujejo različni značaji, različno gledanje na politična, kulturna, moralna, zdravstvena in vzgojna vprašanja. Lahko se pa celo zgodi, da sta dva človeka različna, čeprav sta se sicer razvijala pod istimi vplivi okolja. Neskladnost narav ne more biti sama za sebe že razvezni razlog, saj vemo, da se včasih neskladna značaja celo lepo dopolnjujeta. Neskladnost sicer pač ne sme biti tolikšna, da bi se značaja zakoncev med seboj izključevala, n. pr. da bi eden od njih bil varčen, drugi pa razsipen. Različnost značajev prihaja pri zakoncih do izraza v celi vrsti konkretnih primerov vsakdanjega življenja. Zakonci v razveznih pravih navajajo za dokaz svojih različnih značajev najpogosteje: neiskrenost, sebičnost, trmoglavost, pretirano naglico, nervozo, ljubosumnost, nedostojno obnašanje v družbi itd. Žene navajajo zoper moške posebno: zapostavljanje, neenakopravnost, nespoštovanje njihove osebnosti, prezahtevnost v seksualnih zadevah, surovost, žalitve, alkoholizem in drugo, medtem ko moške očitajo ženam prepirljivost, zmerjanje, čemernost, hladnost v seksualnih zadevah, zapostavljanje moža in gospodinjstva ter slično.

Trajni nesporazum je zelo pogosten razvezni razlog. Nesporazum pomeni neskladnost v celi vrsti vprašanj vsakdanjega življenja. Sčasoma se ta nespo-

razum zaostruje, postaja vse težji in trajen, tako da omaje zakonsko zvezo. Le-ta je vsekakor hudo omajana, če gre za nesporazume ravno v onih vprašanjih, kjer življenje in zakon predvidevata in predpostavljata sporazumno reševanje obeh zakoncev (n. pr. vodstvo gospodinjstva, vzgoja otrok itd.). Razvezni razlog trajnega nesporazuma se običajno pojavlja v zakonih, ki so trajali dalj časa in je v njih bilo več možnosti, da se je trajni nesporazum razvil kot objektivna okoliščina. Tako se večkrat navajajo kot objektivni vzroki trajnega nesporazuma rodbinske okoliščine, zaradi katerih je prišlo do sporov. Običajno gre tu za odnose enega zakonca nasproti staršem ali otrokom (iz tega ali morebitnega prejšnjega zakona ali izvenzakonskim), posebno če stanuje z njimi skupaj. Tudi preživljanje otrok, trošenje denarja, zanemarjanje žene, grdo ravnanje z njo, surovosti, prenehanje potrebe po spolnem življenju itd. so čisto osnovni razlogi trajnih nesporazumljenj.

Nepremagljivo sovraštvo je brez dvoma nasprotje vzdušju ljubezni, prijateljstva in vzajemne pomoči, skratka vzdušje, kakršno bi moralo vladati v zakonu. Nepremagljivo sovraštvo pa je dejansko končna posledica vseh mogočih vzrokov. Lahko gre v bistvu za neskladnost narav, ki sčasoma ustvari huda in velika nasprotja, iz katerih se razvije sovraštvo. Le-to se pa sčasoma lahko razvije tudi iz fizičnega in seksualnega odpora. Končno lahko tudi sebično, nasilno, zlobno, malenkostno in licemersko ravnanje enega od zakoncev povzroči občutek nepremagljivega sovraštva nasproti njemu. Vendar je po izkušnjah nepremagljivo sovraštvo med zakonci le redek pojav. Do tega stanja pride običajno le v primerih, ko sta oba popolnoma neskladnih značajev in kadar sta tudi sicer po značaju izključujoča in surova ne samo doma, ampak tudi v družbi. To so običajno impulzivne in efektivne osebnosti, za katere večkrat pravimo, da se ne morejo obvladati.

Zakonska nezvestoba ali prešuštvo je po splošnem razveznem razlogu v Sloveniji najpogostnejši razvezni razlog. Poudariti pa moramo, da je ta razlog dejansko še pogostnejši, kot ga kažejo statistični podatki. To pa predvsem iz razlogov, ker ga zakonca večkrat skrijeta pod kakšnim drugim razveznim razlogom, zlasti če sta si v zakonu nezvesta oba. Ni redko, da prikrijeta obojestransko prešuštvo v razveznim razlogom različnosti značajev. Drugi vzrok, da se prešuštvo kot razvezni razlog manjkrat izkazuje, kakor dejansko je, pa je v tem, da je ta razlog večkrat težko dokazati. Zato ga nedolžna stranka rajši prikrije in navaja kak drug razvezni razlog, n. pr. trajni nesporazum. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da sta trajni nesporazum in različnost značajev večkrat predhodna razloga za prešuštvo. Prešuštvo je treba kot samostojni razlog uveljavljati v enem letu dneva, ko je zakonec zvedel zanj. Večkrat ga zakonec, ki ne ve zanj, drugemu zakoncu oprostí in ga ne uveljavlja. Ni pa redko, da v zakoncu, ki je prešuštvo oprostil, rana še skeli, kar je pozneje osnovni razlog za nesporazume ali kake druge težave v zakonu. Lahko pa je tudi obratno. Med zakoncema vlada trajen nesporazum, vendar še živita v zakonski skupnosti. Zlasti se to dogaja, če en zakonec zanemarja drugega, kar vodi do vse večje ohladitve njune medsebojne ljubezni ali do manjših ali večjih nesoglasij. Od tega stanja do skoka čez oje pač ni daleč. Tako sta zakonska zvestoba in prešuštvo končno le posledica drugih vzrokov, ki so omajali zakonsko zvezo.

Grdo ravnanje je tretji najpogostnejši razvezni razlog pri nas. Zlasti gre tu za grdo ravnanje moža z ženo. Obratni primeri so le redki. Osnovni razlog, da mož grdo ravna z ženo, je največkrat v njegovi nevzgojenosti in v nazad-

njaškem pojmovanju možnega razmerja do žene. Tudi medsebojno zmerjanje in grobe surovosti imajo svoje korenine v nezadostni vzgojenosti zakoncev. V zvezi s tem razlogom je treba omeniti tudi alkoholizem, ki često vodi do neznosnih razmer v zakonu in v družini in se kaže prav posebno v grdem ravnanju in hudih žalitvah. Pri nas so znani celo primeri, da so otroci našli edini izhod iz takih hudih razmer v tem, da so nasilnega in pijanega roditelja ubili.

Aprila 1957. leta je dobil veljavo novi zakon o pravnem postopku, ki vsebuje tudi posebne določbe o postopku v zakonskih sporih. Od teh določb omenjam tu le eno, ki se bistveno razlikuje od dosedanjih predpisov in je v javnosti še premalo znana. Gre namreč za določbo, da je sedaj pri postopkih o zakonskih sporih javnost izključena. To se pravi, da posameznikom ni več mogoče poslušati razveznih pravnih in je to danes omogočeno le znanstvenim in javnim delavcem, ki se ukvarjajo s problemi zakonske zveze in družine. Poravnalnemu poskusu, ki ga sodišče odredi, še preden tožencu vroči tožbo, pa ne morejo prisostvovati niti odvetniki ali drugi zastopniki zakoncev.

Opel

inina

Soc

rec

Pojem sodobne deficientske in socialno zdravstvene osebnosti, pomembno da se je menjala in razvijala bolnika in socialni delavec. To naj

Vloga in naloge so poznane, vendar pri njih

trditi, da bi zdravstvene ustanove ne videli potrebe po tem sodelovanju. Socialne anamneze, kot jih delajo ob novo sprejetem bolniku zdravstvene ustanove že zdaj, lahko uporablja zdravnik in medicinski kader pri zdravljenju bolnika, vendar bi jih upala imenovati kvečjemu še zametke socialnega dela z bolnikom, zametke tistega dela, ki ga bo razvil in izpolnil socialni delavec kot zdravnikov oziroma zdravstveni sodelavec.

S tem ko se priznava potreba po socialnem delavcu v zdravstvenih ustanovah, ko ga vidimo kot zdravnikovega sodelavca, ko vemo, da je njegova naloga socialna terapija bolnika in njegovega ožjega okolja in analitična služba problematike, ki se pojavlja na tisti zdravstveni ustanovi v zvezi z bolniki in obolenjem iz socialnega aspekta, se tudi že pojavi vprašanje o vlogi socialne službe v komuni. Njen vpliv bi moral biti viden pri odkrivanju socialnih činiteljev, ki vplivajo na nastanek bolezni, na njeno zdravljenje in na pomoč pri ponovni družbeni prilagoditvi ozdravljenega bolnika, rekonvalescenta ali invalida.

* Misli v sestavku so povzete iz zagovora mojega diplomskega dela. Mentor pri tem mi je bil prof. dr. Marij Avčič, predstojnik Otroške klinike v Ljubljani. — Op. pis.